

onens beretning fra 1957: »Den nødvendige sikkerhed opnås ved en passende afstand mellem reaktoren og den omliggende bebyggelse. Hvor en sådan afstand ikke kan tilvejebringes, kan sikkerhed opnås ved indbygning af selve reaktoren i en tryktæt ståltank. Der er derfor intet sikkerhedsmæssigt til hinder for i tætbefolkede lande som Danmark at bygge egentlige kraftreaktorer«. I betragtning af den begrænsede viden, man havde til rådighed i 1957, må det siges at være en meget håndfast formulering.

Ved en skæbnens ironi indtraf der et totalhavari af en engelsk reaktor i Windscale i oktober 1957, en måned efter fremkomsten af AEK's beroligende beretning. Reaktoren var af en ældre type, der blev brugt til at fremstille plutonium, og dens sikkerhedsudstyr var ret primitivt, set med nutidens øjne. Havariet skete ved en menneskelig fejl og førte til jordforurening af et område på ca. 500 kvadratkilometer med den kortlivede radioisotop I-131, men luftbåren radioaktivitet kunne tydeligt måles meget længe væk, bl. a. i luften over Holland og Belgien. Selv om Windscalehavariet vakte stor opsigt, kunne det dog ikke kvæle tidens optimisme: det var jo en forældet type, sagde man.

Det var først i løbet af 70'erne, at man efter udenlandsk forbillede udskilte den kontrollerende myndighed fra AEK og Risø og henlagde den under miljøministeriet. Og i godkendelsesproceduren blev Folketinget bragt i forgrunden.

Udviklingen i Danmark den første tid efter den svenske henvendelse er tankevækkende. Den 8. maj 1968 blev der afholdt et møde om sagen mellem svenske og danske myndighedsrepræsentanter, deriblandt deltagere fra AEK. I løbet af sommeren 1968 udveksledes notater internt indenfor AEK's område, bl. a. vedrørende de stråledoser, der kunne være tale om, hvis et hypotetisk udslip af radioaktiv jod skulle finde sted fra Barsebäck. Der skulle dog gå et års tid, før ministeriet for offentlige arbejder som det første ministerium fik brev fra sundhedsstyrelsen om Barsebäck-sagen. Det var i juni 1969. Ved denne tid havde Risø givet sagen en foreløbig behandling og fundet, at der fra dansk side ikke var grund til indvendinger mod placeringen. Men der kom til at gå yderligere nogle måneder, nemlig til 30. september 1969, før sagen (i forbindelse med en avis-

omtale!) for første gang overhovedet blev sat på dagsordenen i AEK's forretningsudvalg, som ellers holdt hyppige møder året igennem. I oktober samme år blev Barsebäck-sagen så endelig for alvor forelagt AEK's fagminister, dvs. undervisningsministeren, af danske embedsmænd. Sådan som placering og sikkerhed blev vurderet fra embedsmænd og tekniske eksperter, kan regeringen næppe have følt sig foruroliget. Ifølge et offentliggjort mødereferat havde man dog på et ministermøde i 1969 »undret sig over, at svenskerne ville placere et sådant anlæg midt i Ørestaden«.

Jeg har gjort så meget ud af Barsebäck-sagens tidlige fase herhjemme (historisk kilde: miljøstyrelsens store dokumentkatalog fra juni 1979), fordi begivenhedernes gang illustrerer, hvor hurtigt et demokratisk samfunds valgmuligheder kan indsnævres, når den offentlige debat kommer for sent i gang.

Da de danske myndigheder i 1969 blev orienteret af svenskerne, var det på et meget tidligt stadium, længe før de tilsvarende svenske myndigheder var begyndt at behandle det skånske el-selskabs ansøgning om at opføre et atomværk i Barsebäck. Selv om Danmark ingen retshjemmel havde til at blande sig i placeringssagen, må man antage, at en officiel henvendelse på dette tidlige tidspunkt kunne have ændret de svenske planer.

Som det gik, fik den danske regering først sagen præsenteret af sine embedsmænd på et tidspunkt, hvor placeringen måtte opfattes som en fastslået kendsgerning. Og forøvrigt sagde de danske reaktoreksperter jo også til politikerne, at der ingen sikkerhedsmæssig grund var til indvendinger.

Den teknisk-administrative proces var forløbet sådan, at politikernes rolle var blevet indskrænket til statistens. Dog undrede man sig i regeringen i 1969. Hvorfor egentlig?

Fra 1970 blev den danske behandling af sagen Barsebäck intensiveret. De svenske myndigheder tilbød under de fortsatte svensk-danske drøftelser at lade danske myndigheder få adgang til det svenske reaktorsikkerhedsmateriale. Der blev oprettet en såkaldt kontaktmandsordning, således at Risø løbende kunne gennemgå reaktorens konstruktionsdetaljer. Sagen kom efterhånden hyppigt op på de offentlige møder i AEK's forretningsudvalg. Nødkølesystemet var et af